
 <https://doi.org/10.63241/2026114akhv>

UO'T: 632.52-632.522

KUZGI BUG'DOYDA BIR YILLIK BOSHOQLI BEGONA O'TLARGA QARSHI YANGI AGRO PICLOGEN 11% PREPARATINING BIOLOGIK SAMARADORLIGI

Djumaniyazov Mardon Allanazarovich
direktor

Shamuratova Nasima Genjemuratovna
q.x.f.f.d., katta ilmiy xodim

Xasanov Jamshid Davletbaevich
kichik ilmiy xodim

Dauletmuratova Gulzada Satbay qizi
kichik ilmiy xodim

O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot institutining
Qoraqalpog'iston Respublikasi mintaqaviy filiali

Annotatsiya. Qishloq xo'jaligida g'alla maydonlardagi bir yillik boshqoli begona o'tlarga yangi turdagi gerbitsidlarni sinovdan o'tkazish va biologik samaradorligini aniqlash.

Kalit so'zlar: bir yillik boshqoli begona begona o'tlar, begona o'tlarga qisqacha tasnif, begona o'tlarning zarari hamda ularga qarshi gerbitsidlarni sinovdan o'tkazish.

Аннотация. Испытание новых видов гербитсидов на однолетних осоковых сорняках на посевах зерновых культур в сельском хозяйстве и определение их биологической эффективности.

Ключевые слова: однолетние осоковые сорняки, краткая классификация сорняков, вредоносность сорняков и испытания гербитсидов против них.

Abstract. Testing of new types of herbicides on annual sedge weeds in grain fields in agriculture and determination of their biological effectiveness.

Keywords: annual sedge weeds, brief classification of weeds, damage caused by weeds and testing of herbicides against them.

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLER KARANTINI

KIRISH

Begona o'tlar butun dunyo bo'ylab tarqalgan bir necha ming turdagi begona o'tlar ma'lum. Begona o'tlar madaniy o'simliklarni nobud qiladi, tuproqdan ko'p miqdorda suv va ozuqa moddalarini o'zlashtiradi, ildizdan tuproqqa zararli moddalarni chiqaradi, ularni yorug'likdan mahrum qiladi va hokazo; bularning barchasi hosilni pasaytiradi va ba'zi hollarda ekinlarning nobud bo'lishiga olib keladi. Bir va ikki pallali begona o'tlar qishloq xo'jaligida madaniy o'simliklar yonida o'sadi va ular bilan yashash joyi, suv, ozuqa va yorug'lik uchun raqobatlashadi. Yovvoyi o'tlar daladagi yashash sharoitlariga mukammal moslashgan. Qoida tariqasida, bu yovvoyi tabiatda o'sadigan o'simlik turlari yoki madaniy o'simliklar bilan bog'liq turlar. Begona o'tlar kuchli rivojlangan ildiz tizimi bilan madaniy o'simliklarga nisbatan tuproqdagi oziq modda va namlikdan ko'proq foydalanadi, ularning rivojlanishi hamda yuqori hosil to'plashiga to'sqinlik qiladi. Masalan yaxshi rivojlangan bir tup g'umay tuproqda 3-4 m² maydonni egallashi mumkin. Parazit begona o'tlar (zarpechak, shumg'iya) o'ta xavfli bo'lib, oziq moddalarni bevosita madaniy o'simlikning o'zidan so'radi va ularni nobud qiladi. Ma'lumki, zarpechak ko'pincha yantoqda parazitlik qiladi. Shuning uchun yantoqli joylarda boqilgan qo'y va echkilarning go'ngini beda, poliz, sabzavot ekinlari ekiladigan erlarga solish zarpechak bosishiga olib keladi. Uzoq o'sish davriga ega bir yillik begona o'tlar efemerlardan farq qilib, rivojlanish davri uzoqroq davom etadi va odatda kuzda tugaydi. Ba'zi turlari (bahorgi formalar) rivojlanishi erta bahorda, kunlar isishi bilan boshlanadi (zarpechak, tuyaqorin va b.). Biroq ko'pchilik turlari kuzgi formaga mansub. Ikki yillik begona o'tlar hayotining birinchi yilida to'plarga hosil qilib, shu holda qishlaydi.

MATERIALLAR VA USLUBLAR

Qoraqalpog'iston Respublikasi, Nukus tumanidagi «Yusup Axmet» fermer xo'jaligida bug'doy dalalari sharoitida o'tkazildi. Agro Piclogen 11% EC gerbitsidining biologik samaradorligini aniqlash bo'yicha dala sinovlari «Qishloq xo'jalik ekin maydonlarida begona o'tlarga qarshi gerbitsidlarning davlat sinovini o'tkazish yuzasidan uslubiy ko'rsatmalar» (Toshkent, 2007) asosida o'tkazildi.

Tajribalar quyidagi sxema bo'yicha o'tkazildi:

1. Agro Piclogen 11% EC – 0,6 l/ga
2. Agro Piclogen 11% EC – 1,2 l/ga
3. Pinoxaden em.k. – 0,8 l/ga (andoza)
4. Nazorat – (ishlov o'tkazilmagan)

NATIJALAR VA MUNOZARA

Gerbitsidlarni qo'llashdan asosiy maqsad vegetatsiya davrida bir yillik boshhoqli begona o'tlarga hosilga zarar etkazmasdan maksimal darajada yo'q qilinishiga erishishdir. Agro Piclogen 11% EC gerbitsidi asosan bug'doy ekinida paydo bo'ladigan bir yillik boshhoqli begona o'tlarga qarshi samarali ekanligini

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

ko'rsatadi. Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, Agro Piclogen 11% EC gerbitsidi qo'llanilgandan 15 kun o'tgach 1 m² dagi begona o'tlar soni nazorat varianti bilan solishtirganda 0,6 l/ga variantida 0,45 dona, 1,2 l/ga variantida 0,35 dona, Pinoxaden em.k. (andoza) 0,8 l/ga me'yorda gerbitsidi qo'llanilgan variantda 0,50 dona. Nazorat variantida esa 5,0 dona. Agro Piclogen 11% EC gerbitsidi qo'llashdan 30 kundan keyin birinchi va ikkinchi variantda shunga mos ravishda 0,40 va 0,33 dona (nazorat variantida 5,2 dona), Pinoxaden em.k. (andoza) 0,48 dona. Gerbitsid qo'llanilgandan 60 kundan so'ng bir yillik boshqoli begona o'tlarga qarshi o'tkazilgan tajribada Agro Piclogen 11% EC gerbitsidining 0,6 l/ga variantida biologik samaradorligi o'rtacha 88%, 1,2 l/ga variantida 90%, Pinoxaden em.k. gerbitsidi qo'llanilgan variantda 84% ni tashkil etdi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

1. Qoraqalpog'iston Respublikasi sharoitida bug'doy ekinida bir yillik boshqoli begona o'tlarga qarshi Agro Piclogen 11% EC gerbitsidi 0,6-1,2 l/ga sarf me'yorlarda ishlab chiqarish sinovlari o'tkazilganda biologik samaradorlik o'rtacha 88-90% ni tashkil etdi.
2. Agro Piclogen 11% EC gerbitsidi qo'llanilganda ekinga fitotoksik ta'sir ko'rsatmadi.

ADABIYOTLAR

1. Turdiyeva N., Anorbayev A., Sulaymonov O., Tog'ayeva D., Tog'ayev Sh. Begona o'tlarning tarqalishi va ularga qarshi kurashish usullari. Toshkent, 2022-yil.
2. Алигамфаров Р. Химические средства защиты растений: Практикум, - 2021. - С. 118-121.
3. Фисюнов А.В. Определитель всходов сорняков — К.: Урожай, 1987. — 248 с.
4. Лунева Н. Н. О ботанических наименованиях сорных растений. Защита и карантин растений. — 2003. — № 11. — С. 17—20.
5. «Методическим указаниям по Государственным испытаниям гербицидов на посевах сельскохозяйственных культур», Ташкент, 2007.
6. Qobulov J.S., Sulaymonov E. Begona o'tlar va ularga qarshi kurash. Toshkent, 1976.
7. Sheraliyev A., Nosirov B. Karantin begona o'tlar va ularga qarshi kurash choralari. - Toshkent. - 2013.